

УДК 371.385.6

В.Ю. Голубченко
Сумський державний
педагогічний університет

ЮНКОРІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАНЦІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ СИСТЕМІ А.С. МАКАРЕНКА

У статті на основі вивчення макаренківської методики юнкорівської педагогічної діяльності в колонії та комуні розглядаються методи, принципи і форми роботи у системі становлення творчої особистості та її включення у суспільно корисну діяльність.

The article enlightens methods, principles and working forms in making of creative person and its involving in public works on the base of studying Makarenko's methods young correspondent teaching in colony and commune.

Постановка проблеми. У своїй педагогічній діяльності А.С. Макаренко надавав великого значення юнкорівському руху. Адже робота над випуском газети розвиває логічний склад мислення, організаторські здібності, комунікативні вміння, сприяє динамічному руху колективу, формуванню особистості та колективу, виконанню «перспективних ліній», формує знання, прикладні вміння, навички. Він розумів, що це шлях до творчості, засвоєння громадянської свідомості у прес-центрі. Будучи літературно обдарованим, Антон Семенович прищеплював вихованцям любов до слова, пісні, театру. Особливо він захопив роботою дітей у численних редакційних колективах у прес-центрі. Юнкорівська праця розвивала інтерес до багатогранного життя макаренківців, сприяла їх вихованню на трудових традиціях народу.

Метою нашого дослідження було вивчення юнкорівської діяльності в колонії та комуні А.С. Макаренка. Тому метою нашої статті є аналіз особливостей творчості прес-центру, визначення принципів, форм і методів реалізації цього процесу у формуванні учнів.

Виклад основного матеріалу. Метод взаємозалежного просвітництва забезпечував формування у вихованців потреби й уміння поширювати свої знання, погляди, переконання шляхом залучення комунарів до пропагандистської, роз'яснювальної, творчої роботи в колективі. Сутність цього методу полягала у включенні учнів у ситуації, у яких вони мають переконувати один одного, обмінюватися потрібною інформацією та друкувати її у пресі.

Робота над випуском газети розвиває логічний склад мислення, організаторські здібності, комунікативні вміння, сприяє динамічному руху вихованців, формуванню особистості та колективу, усвідомленню потреби «перспективних ліній», формує прикладні знання, уміння, навички.

Педагог В. Терський пригадував, що в комуні ім. Ф.Е. Дзержинського виходило багато газет. Серед них найбільш читабельна була стіннівка «Дзержинець» (орган партосередку, бюро комсомолу і ради командирів комуни). У ній часто вміщував матеріали Антон Семенович, який особисто приносив замітки, надруковані на машинці. Кожен номер активно і критично обговорювався, старанно добирався матеріал, газета вміщувала 10 – 15 ілюстрацій. «Наші юнкори були активними дописувачами, — розповідав киянин Л. В. Конисевич, який в 1988 році побував у Сумах і Білопіллі. — Ми випускали свою газету щодня. Вона мала довжину 15 метрів. А в редколегії налічувалося близько 80 чоловік. Юнкори писали замітки охоче, на різні теми. Антон Семенович друкував їх на машинці. Бувало, клопотався до двох годин ночі, був надто захоплений колективною справою».

Організаційні вміння. Охоплюють питання позитивного впливу на дітей, методів управління колективом, системи і структури наукової організації праці, її культури, знання технологій виробництва, педагогічного втручання у формування стосунків між членами колективу, високих моральних цінностей людини, поняття «терплячого» ставлення до вихованців, їх трудової та естетичної самоорганізації.

Юнкорівська активна робота сприяла організаторським умінням, становленню особистості, її всебічному розвитку, зростанню патріотичних почуттів у колективі. Його інтереси А.С. Макаренко високо оцінював, закликав комунарів широко висвітлювати у пресі організаторські вміння і дисципліну. Одним із критеріїв оцінки життя ланок було обов'язкове висвітлювання їхньої діяльності в газетах. Особливо наполягав Антон Семенович на усуненні недоліків на виробництві. Наприклад, в замітці «Кропачовщина», яку він помістив у «Дзержинці» 22 квітня 1930 року, йшлося про безгосподарність, неорганізованість, байдужість. Він писав: «Кропачовщину» (назва походить від прізвища колишнього завідувачого виробництвом комуни Кропачова) потрібно рішуче тепер

гнати з рядів комунарів. Ми не повинні бачити більше лежачих лінтяїв на травках... Ми також не повинні більше спостерігати, як комунар йде з цеху і просто вештається по комуні, і заважає іншим працювати. Всіх цих штучок, товариші, потрібно рішуче позбавитись...».

Юнкорівські організаторські, комунікативні здібності й уміння. Цьому принципу А.С. Макаренко надавав великої уваги у домінанті розумового виховання. Він, як письменник і журналіст, навчав вихованців читати твори, брати інтерв'ю, уміло опрацьовувати матеріали, готувати їх до друку, контролювати усунення недоліків, які були висвітлені у пресі. Комунари особливо обговорювали кандидатури командирів, їх перцептивні та сугестивні уміння, вміння приймати правильні рішення.

Підбиралися ті кандидатури, які користувалися в товаришів авторитетом, були вимогливими до себе й до інших, принциповими в оцінці друзів, уміли аналізувати поведінку членів колективу з громадянських позицій, прислухалися до активу, його самоврядування.

У комуні піонерська організація випускала газету «Піонер – держжинець». У цехах вивішувались стіннівки «Електрик», «Оптик», «Колючка», «Шило», «Ударник» та інші, а в школі щотижня з'являлась загальношкільна газета «За відмінне навчання», виходили також класні газети. Вони завжди жваво обговорювалися, особливо – гумористичні матеріали «Шарошки» (орган комунарів-держжинців), яка вивішувалася вздовж коридору. Окремі її номери мали 40 метрів у довжину. Кожен номер яскраво оформлявся, мав змістовні інформації, замітки. Малюнки і фото розміщувалися на більшій площі.

У кореспонденції «Думка», «Шарошки» Антон Семенович Макаренко (підписався «КИП») написав про перевибори органів самоврядування, які проходили через кожні 2 – 3 місяці. Антон Семенович прагнув, щоб новоприбулі вихованці якнайшвидше включалися в управління справами комуні. Він розглядав кандидатури командирів, характеризував їх, помічав досвід Нікітіна, відхиляв кандидатури Фролова, Каплунського, Петкова. Особливо старанно добиралися заступники завідувача комуні, які повинні були вміти вести господарство, організовувати дозвілля, приймати зарубіжних гостей.

У систему виховної роботи А.С. Макаренко включав принцип громадянської актуальності та суспільно корисної праці, його практичне значення, користь для суспільства, для комуні. Учні мали засвоїти соціальний досвід, орієнтири цінностей, норми, установки, властиві суспільству, соціалізації покоління макаренківців.

У матеріалах «Шарошки» висвітлювалися й виробничо-побутові проблеми. Ось рядки із замітки «Недільник»: «Юнаки трудилися в столярній майстерні. Комунари Нікітін, Сучкевич, Коломійцев, Брацихін сумлінно виконували завдання. Вони не казали, що це повинні робити комсомольці. Вони розуміли, що наш заробіток піде на підводний човен для всього Союзу – на оборону СРСР. В день 8 березня юнаки присвятили номер газети жінкам (8 березня 1930 року). Дописувачі радісно повідомили, що у п'ятому загоні – 4 комсомолки, 3 піонери, 7 – неспілчан.

На робітничий факультет вступили Зайко і Пащенко. Особливо зріс авторитет шостого загону. Спочатку в ньому була низька дисципліна, дуже часто сперечалися. Тут з порушеннями енергійно боролися педрада, рада командирів, комсомольці. Спільними зусиллями вдалося ліквідувати суперечки між дівчатами. Нині наш загін дуже дружний, і давно вже на зборах не згадувалося, як розглядати наші конфлікти» («Шарошка», 8 березня 1930 року).

Матеріали здебільшого підписувалися псевдонімами: Калібри, Полоник, ЮНГ, Купець, Летючий вітер, Батарея й ін.

У 88 номері «Дзержинця» редколегія писала: «Вийшов 88 номер «Дзержинця». Газета красиво оформлена і дуже велика. Майже всі статті присвячені жіночому дню».

Принципове значення має преса як колективний агітатор і організатор учнів. А.С. Макаренко надавав стійкій пресі важливого значення у вихованні учнів, їхній організації в позанавчальний час, у розвитку творчих здібностей, у розширенні загальноосвітнього кругозору комунарів, виробленні вмінь і навичок самоосвіти, формування інтересів до різних галузей знань, науки, техніки, культури на смак кожного. Макаренківці таким чином виявляли і розвивали індивідуальні творчі здібності та нахили до вибору майбутніх професій, до творчої організації

дозвілля, шанували і чемно зустрічали визначних гостей, про яких повідомляли у пресі.

Газет у комуні виходило багато, вони широко висвітлювали життя підростаючого покоління. А чи потрібно їх випускати? Зокрема, у «Шарошці» це питання порушив С. Калабалін. Йому відповів редактор «Держинця» Швед, що не можна ліквідувати газету («Держинець»). Це буде соромно для нас, ми випустили 88 номерів газети, комунари писали і цікавилися нею, і раптом на 89 номері ми її ліквідуємо. «Шарошка» буде газетою, яка писатиме про щоденне життя комунарів, а «Держинець» – двотижневиком, який повідомлятиме про історію життя комунарів». Газета не послабила своїх темпів, матеріалів було достатньо, вони були злободенними і дошкульними. Однак були й недоліки, які турбували і Антона Семеновича – знизилась активність деяких юнкорів, погіршилось художнє оформлення. Однак такі спади були тимчасовими, минав час і газета знову збирала актив.

У редакції газети «Горьковець» активно працював уродженець Сумщини Петро Дроздюк, який писав вірші та замітки. З його участю 26 березня 1931 року вийшов змістовний номер, присвячений річниці від дня народження М. Горького. У ньому вміщено матеріали, які розповідають про успіхи комуні. Під фото підписи: «Колоністи йдуть зустрічати М. Горького. М. Горький серед дітей колонії, О.М. Горький розмовляє з комунарами» та ін. Привертає увагу замітка «Колектив імені Горького», у якій повідомляється: «Навесні (1930 р.) у селі Подвірках (біля Харкова) організувався молочно-городній колектив, який назвали іменем М. Горького. До нього вступило 22 селянських господарства, які обробляють близько 40 гектарів землі. Обрано правління».

А.С. Макаренко розглядав творчу роботу як близьку, середню і далеку перспективу. У цьому плані важливо було забезпечити організаційний рівень підготовки, пізнавальну діяльність, інтерес до історії рідного краю і батьківщини, якість інформації в пізнанні середовища, її достовірності, надійності, оглянути видання та публікації з відповідної теми.

Юнкорівська робота сприяла моральному і соціальному становленню молоді. Вихованка О. Черняєва пригадувала: «Кожна група комунарів, яка збиралася в подорож, вибирала свій маршрут і відстоювала його в

стінгазеті, висвітлюючи його переваги перед іншими маршрутами». Юні слідопити вивчали путівники, краєзнавчі довідники, знайомилися з життям видатних людей краю. Наприклад, перед походом на Кавказ, було вивчено географію, рослинний і тваринний світ, економіку регіону, етнографію.

Наприклад, у наказі № 66 по комуні ім. Ф.Е. Дзержинського від 28 червня 1933 року необхідно було оглянути Горьковський автозавод, музей в Ульяновську, Сталінградський тракторний завод, цементні заводи в Новоросійську.

Під час походів юнкори набували досвіду, знань з різних галузей, вивчали річки, озера, рослинний і тваринний світ, пам'ятники культури, експозиції музеїв. А потім, уже вдома, описували походи у стіннівках, агітували, виступаючи на сцені в «живій газеті». Особливо запам'яталася дітям пісенька:

Коммунар везде бывал,
И Москву и Крым видал,
Знает он весь СССР,
Где бы побывать теперь.

Юнкори записували своє враження від походів. Наприклад, Олена Піхоцька після екскурсії на автозавод у місті Горькому зробила замітки: «Наступного дня ми ознайомилися з виробництвом автомобілів на автозаводі ім. Горького, процесом виготовлення деталей, складання їх на конвеєрі. Після відвідування цехів секретар заводського парткому розповів нам про історію заводу, познайомив з становищем автомобілебудування в країні...».

Висновки. У багатогранній навчально-виховній роботі А.С. Макаренка спирався і на юнкорівський актив, адже газета була колективним пропагандистом, агітатором і організатором молоді.

Ми розглянули лише деякі принципи, форми і методи роботи щодо використання преси у навчально-виховній роботі. Практика свідчить, що її використання у школі, у навчально-виховних закладах відкриває нові можливості для творчого становлення особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М., 1983. – Т. 1. – С. 144.
2. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М., 1983. – Т. 2. – С. 502.
3. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М., 1984. – Т. 3. – С. 276.
4. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М., 1985. – Т. 6. – С. 370.
5. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: В 8 т. – М., 1986. – Т. 8. – С. 26.
6. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник. – К.: Академія, 2001. – С. 165.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: Посібник. – К.: Академія, 2003. – С. 337.